

I medfør af § 36 i Forretningsorden for Inatsisartut fremsætter jeg hermed følgende forslag til forespørgselsdebat:

Forespørgselsdebat om forvaltningen af vore samfundsejede aktiver, herunder muligheden for i højere grad at drive de samfundsejede virksomheder med udgangspunkt i samfundets behov og som et redskab til at forbedre de økonomiske vilkår for det brede flertal i vort land.

(Medlem af Inatsisartut Per Rosing-Petersen, Løsgænger)

Begrundelse:

Som folkevalgte er det vores væsentligste opgave at bane vej for en bedre hverdag for langt flere i det grønlandske samfund. Vort håb er som i den nordiske model, at nå omtrent denne indtægtsfordeling i samfundet:

De dårligst stillede: 10 – 15% Mellemlassen: 60 – 70 % Bedst stillede: 10 – 20%
Idealet er, at der skal være meget få af de dårligst stillede og langt flest i det mellemindkomstgruppen

Men hvordan er forholdene så i dagens Grønland? De dårligst stillede i samfundet bliver flere og flere og fylder op imod 75 % (med udgangspunkt i indkomst op til dkk 250.000 og købekraften her i Grønland) af befolkningen idag.

Dårligt stillede: ca. 75% Mellemlassen: ca. 20% Velhavere: ca. 5 %

Folk som har svært ved at få tingene til at hænge sammen og ikke kan følge med udgifterne, og som forståeligt nok får en opgivende holdning, og disse forhold har til tider gjort, at op imod 1/5-del af samfundets borgere er flygtet andre steder hen, fordi de er blevet trætte af at lide.

Økonomi professor Thomas Piketty har sagt: "Mellemlassen er uhyre vigtig for et samfund, for det er den gruppe, der skaber udviklingen".

Så det, jeg altid har omtalt som meget vigtigt, bekræftes af professor Thomas Piketty, som er en af de ypperste eksperter i samfundsøkonomi, hvilket viser, hvor vitalt det er, at den store økonomiske ulighed i befolkningen vendes her og nu.

Den politiske styreform og den måde, man har indrettet samfundet på, varierer fra land til land. Selv de nordiske lande, som ellers siges at være meget ens ud fra et kulturelt perspektiv, er meget forskelligt ledet. Norge kendetegnes ved, at mange selskaber, på samme måde som hos os, er offentligt ejede, hvilket på visse områder kan minde om

strukturen i Kina. Men tilføjes bør det, at Norge nyder godt af denne styreform, hvor vi egentlig oplever det modsatte.

Under et seminar i Ilulissat i 2011 om mulighederne for værdiforøgelse inden for fiskeriet, var der under sammenfatningen en deltager, der fremkom med følgende ytringer: "Mubarak i Egypten anvendte landets militær til at undertrykke befolkningen, hvor vores Naalakkersuisut undertrykker befolkningen gennem de offentligt ejede selskaber".

Sagt på en anden måde er den måde vi forvalter vore samfundsejede aktiver skyld i, at de bedst stillede i samfundet er ene om at have glæde heraf. Dette har så gjort, at den absolutte majoritet i samfundet – de dårligst stillede, er alene om at betale for driften uden selv at få glæde af denne.

Det er vigtigt for alle at huske, at gruppen af dårligst stillede også tæller de mange medlemmer af SIK, som jo også bidrager til at drive hjulene i samfundet gennem deres skatteindbetalinger, og som således er bidragsydere til Landskassens finansiering af vores samfundsindretning og af serviceaftaler m.v..

I dagens Grønland er priserne på husleje, dagligvarer, telefoni og internet, for slet ikke at tale om flytransport, så høje, at en stor del af befolkningen dårligt har råd. Hvorfor? En væsentlig årsag er den måde, vi i dag forvalter de samfundsejede aktiver og ikke mindst de samfundsejede virksomheder.

I Finansudvalgets betænkning til Forslag til Finanslov for 2013 skrev udvalget blandt andet:

"I forbindelse med sidste års og forrige års finanslovsproces udtrykte Finansudvalget og Erhvervsudvalget meget stor tilfredshed med, at Mantec Aps ved analyser af Royal Arctic Line A/S havde identificeret potentialer for rationaliseringer og effektiviseringer til en årlig værdi af 30 mio. kr. Udvalgene opfordrede Naalakkersuisut til uden ophold at gå i gang med at afdække, om der kunne ligge tilsvarende besparelspotentialer i andre af selskaberne, idet udvalgene konkret pegede på Tele Greenland A/S og KNI A/S som oplagte steder at begynde sådanne undersøgelser. Hvorledes har Naalakkersuisut konkret fulgt op på denne opfordring, og hvilke resultater har dette konkret afstedkommet?"

Når et samfundsejet selskab drives ineffektivt, er det landets borgere, som må betale prisen.

Ineffektivitet er imidlertid ikke den eneste årsag til de høje priser. Et problem er også, at de samfundsejede virksomheder ikke i tilstrækkelig grad bruges til målrettet at forbedre den brede befolknings vilkår. Den pris, vi i dag betaler for dagligvarer, skyldes f.eks. i høj grad, at samfundsejede virksomheder har valgt en struktur, hvor varer indkøbes fra Danmark, til trods for at de sælges til betydeligt lavere priser andre steder i Europa.

Jeg har i et bilag til dette forslag til forespørgselsdebat forsøgt nærmere at beskrive eksempler på, hvordan en række samfundsejede aktiver, herunder store helt eller delvist selvstyrejede selskaber her i landet i dag drives på en måde, som har negative konsekvenser for de fleste i samfundet.

Hvordan kan vi ændre på den styrings- og ledelsesform, vi praktiserer, hvor samfundsejede aktiver ikke skaber bedre kår for de dårligst stillede, og begynde at arbejde for at fremme kårene for flertallet i et samfund - ligesom i Norge?

Sammenlignet med andre lande er en meget stor del af vore virksomheder ejet af det offentlige, og vi har ellers med dette grundlag et godt værktøj til at kunne ændre selskabernes drift, således at selskaberne drives med udgangspunkt i samfundets behov. For som ejer og medejer af offentligt ejede selskaber, har vi direkte eller indirekte magt over op mod 90 % af pengestrømmen her i landet, og den magt kunne vi bruge til at ændre på de uacceptable forhold, vi i dag må leve under.

Det er nu snart 6 år siden, at vi, i den virksomhed hvor jeg var ansat som direktør, fik lavet en uvildig juridisk responsum udført af 2 uafhængige jurister om hvorledes selskaber registreret i erhvervs- og selskabsstyrelsen bør være skruet sammen. Undersøgelsen konkluderede at de, der står for ejerskab, bestyrelser, direktioner/ledelser og medarbejderne bør være organiseret og hænge sammen. Og der blev bl.a. klart formuleret, at ledelserne skal udføre deres opgaver med stort engagement og loyalitet overfor ejerne og at ejerne selv har ansvar for at sikre, at dette efterleves.

Her er det f.eks. svært at forestille sig, at der i AP Møller Mærsk koncernen skulle være en bestyrelse, der går lodret imod, hvad ejerne ønsker, og jeg er vis på, at familien Maersk/Mckinney Møller, hvis sådan noget skete, ville indkalde til en øjeblikkelig generalforsamling med krav om en passende ændring. Dette er kun nævnt som et eksempel fiktivt billede.

De store virksomheder, har gennem mange år for det meste fået besat direktioner og bestyrelser med folk udefra med den begrundelse, at disse er højt uddannede og dygtige. På samme måde med besættelsen af lederstillinger i den offentlige administration og i udpegningen af medlemmer til f.eks. Økonomisk Råd.

Højt uddannede og dygtige? Vel sagtens, men hvis de har haft så stor indsigt og kompetence, hvorfor har de så ikke kunnet se de forhold, vi drøfter her? For hvis de har kunnet se dette, som jeg er sikker på er yderst ødelæggende for vort samfund, så havde de afgjort med grundlag i deres formodede kvalifikationer rettet problemstillingerne op for længe siden.

For de er åbenbart så dygtige, så Naalakkersuisuts medlemmer gennem årene nærmest har stået på tæerne af hinanden for at skamrose disse for deres dygtighed.

Er dette eventyret om Kejserens nye klæder?

Her er virkeligheden den, at vores måde at forvalte vores samfundsejede aktiver på, har ledt grønlanderne ud i forhold, der overbebyrder dem istedet for at give dem bedre velfærd og de eneste, der tjener på aktiviteterne er dem, der arbejder i virksomhederne og folk i Nordjylland.

Verdenssamfundet måler mere og mere et land på, hvordan det behandler de dårligst stillede i samfundet. Og det kan vist ikke misforståes, hvordan vi er placeret i dette billede. For vi har masser af grundlag for at kunne sammenligne os med historierne om Sheriffen i Nottingham, hvor vi henter fra de fattige og giver til de velstillede. Dette er ikke acceptabelt og bør ændres.

Hvis man vil skabe ændringer i samfundet, bør man kende / erkende den situation, man befinder sig i, og derfra se på, hvilke skridt der skal til for at vende udviklingen til det bedre.

BILAG:

I dette bilag har jeg forsøgt at beskrive, hvordan en række samfundsejede aktiver, herunder store helt eller delvist selvstyrejede selskaber her i landet i dag drives på en måde, som har negative konsekvenser for de fleste i samfundet:

Air Greenland A/S:

Air Greenland A/S ejes for 1/3-dels vedkommende af det grønlandske samfund og står som en central brik i bestræbelserne på at bedre transportområdet i samfundet indenrigs såvel som internationalt.

Den vigtigste opgave på transportområdet er, at finde løsninger, som skal gælde for hele samfundet uden at kompromittere svække sikkerhedskravene og på den billigst tænkelige måde for den rejsende og for samfundet.

Men løsningen idag er kun er til gavn for 10 – 15% af befolkningen og det på trods af, at et SIK medlem i Upernavik gennem sine skattebetalinger er med at betale for et løsningsarbejde og hvis den i eksemplet nævnte person er gift med een, der også er SIK ansat og de sammen har 3 skolesøgende børn og de selv skal betale for billetter til Sisimiut for at besøge familie, så har de på ingen måde råd til at rejse med fly t/r til Sisimiut. De valgte løsninger har resulteret i fordyrelser, som rammer 85-90 % af befolkningen.

Hvorfor er transport uopnåeligt dyrt for flertallet? Lad os indledningsvis se på udviklingen inden for SAS gennem de seneste år, for SAS og Air Greenland har mange

lighedspunkter, ikke mindst når man kikker på strukturen af SAS gennem de sidste 20 – 30 år, hvor lønforhandlinger med personalets fagforbund har udviklet sig til i den grad at påvirke billetpriserne for de rejsende. Hvis vi skeler til Air Greenlands lønudgifter for 2014, så er gennemsnitslønnen der på dkk 641.000,00. Gennemsnitslønnen i det øvrige samfund er på dkk 217.000,00 .

Sagt på en anden måde, så er den gennemsnitlige løn i Air Greenland 3 gange så høj som gennemsnittet i landet. De ansatte har langt bedre livsvilkår i forhold til den brede befolkningmasse. F.eks. er månedslønnen for en stewardesse på 40 – 50.000 kr. om måneden, selvom disse kun arbejder 10 – 15 dage om måneden.

Det kan også nævnes at der for ganske få år tilbage var en ordning C for luftkaptajner, som blev udstationeret til andre områder i 3 uger og derefter givet fri i 3 uger. Derudover var ordningen således, at vedkommende kun skulle flyve i 2 dage om ugen (såfremt vedkommende ikke blev sat til at udføre noget akut udover). Dvs. luftkaptajnen er på arbejde og flyver sammenlagt 50 dage om året og modtager op imod 1,5 mio. kroner i løn for dette.

Enhver kan godtage, at en hårdtarbejdende person får en høj løn, men vi skal her tænke på, at en dårlig løsning inden for området også betales af en SIK lønnet person, som ikke kan få glæde af sit bidrag, fordi en flybillet er for dyr, en situation som 80 – 90 % af befolkningen er ramt af.

At sådanne forhold i en virksomhed er svære at rette op, kan vi se, når vi skeler til de sidste 20 – 30 år i SAS. Det kan vi simpelthen ikke byde samfundet velvidende, at vi ellers gennem de næste 5 års tid kunne reducere billetpriserne med gennemsnitligt **50 %**. Dette bør vi få løst op i samarbejde på tværs af partierne, for at højne velfærds grundlaget i samfundet.

Vi kan løse dette for 3 – 400 mio. kr. ved at anlægge landingsbaner forskellige steder i landet og ved at etablere et luftfartsselskab, der kan drives på en måde, som flertallet i samfundet har råd til at have glæde af.

F.eks. er der i Diskobugten på nuværende tidspunkt lavet en ordning, hvor man i et halvt år om året kan flyve med helikopter mellem Ilulissat og Qasigiannguut for en pris af ca. 2.700 kroner for en returbillet og vi giver fra Landskassen indenfor serviceaftalen ca. 20 mio. kr..

Turen varer ca. 15 min..

Ved anlæggelse af en landingsbane i Qasigiannguut vil det kunne lade sig gøre at reducere den nuværende pris endda uden tilskud til 800,- kr. t/r og til 300. kr. hvis

serviceaftalen fastholdes. Dvs. en pris på ca. 10% af den nuværende pris (90 % ville således kunne spares).

Man kan forestille sig, hvis nævnte forhold kunne blive hverdagskost i samfundet, hvor meget trafikstrukturen ville kunne ændre sig og åbne op for nye bosætningsmønstre. Ligesom i Danmark da man anlagde Storebæltsbroen, hvor der skete store ændringer i trafikmønstret Og bosætningsmønstret.

Sagt kort på en anden måde, trafikstrukturen internt i landet ville kunne ændres radikalt for en investering på 3 – 400 mio. kroner.

Uden at begrunde det alt for meget her, kan det ligeledes nævnes, at Mittarfeqarfiit, ved at tilpasse sig samfundets behov og omstrukturere kunne opnå en besparelse på et tocifret millionbeløb om året.

Post/Tele Greenland A/S:

Virksomheden, som ligeledes har en stor betydning for sammenfatningen i landet, er 100% ejet af samfundet.

Gennem en serviceaftale på kommunikationsområdet betaler samfundet/brugerne for servicen. På lige fod med andre store virksomheder i landet, har virksomheden sit virke. Men for denne har jeg ikke undersøgt personaleudgifterne, sådan som jeg har gjort med Air Greenland, men på trods deraf har jeg fået hvisket i øret fra pålidelig kilde, at ledelsen modtager en højere lønning end tilfældet er i British Telecom.

Det vil jeg gerne spørge Naalakkersuisut om er rigtigt.

Men vi kender til resultaterne af en nylig undersøgelse, hvor det nævnes, at de store kunder/brugere såsom sundhedssektoren, at sektorens og lægernes store forbrug via Tele er underskudsgivende, og at Tusass`kunderne dækker underskudet. Når man så skeler til hvem der fortrinsvist bruger Tusass`, ja så er det børn, unge og grupper, der ikke har det store at rutte med. Disse betaler en overpris for deres Tusass` for at læger og andre højtloønnede grupper kan opnå billigere priser. Såfremt man dykkede ned i forholdene bag Tele, så ville der mest sandsynligt dukke interessante detaljer op , der endnu engang ville vise en skæv byrdefordeling i samfundet.

KNI Pilersuisoq A/S:

Samfundets ejendom KNI skal sikre vareforsyningen til hele samfundet. Men først det her: EU´s afdeling for statistik´s nyhedsformidling har den 19. juni kikket på forbrugerpriser i 2014 (Consumer price levels in 2014 - <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6889786/2-19062015-BP-EN.pdf/15b2ae50-1da6-48e1-be99-8593395eab92>) og formidlet følgende: Når man kikker

på gennemsnit af forbrugspriser og service og angiver det til indeks 100, så er tallet i Bulgarien på 48 og 138 for Danmarks vedkommende.

Det skal forstås på denne måde, at hvis prisen for en vare er på 48 kr. i Bulgarien, så koster den samme vare 138 kr. i Danmark. Dvs. at prisen for samme vare koster 1/3 i Bulgarien af hvad denne koster i Danmark.

Jeg skal præcisere, at EU stat (ec.europa.eu/eurostat og OECD (oecd.org)) i deres undersøgelser, især når det gælder priser, sikrer at sammenligningsgrundlaget ud fra matematiske opstillede kvalitets målemetoder er troværdige og sammenlignelige. Så sammenligningerne er altså baseret med højde for pris og kvalitet.

Med disse undersøgelser/oplysninger i mente, bør vi stille os det spørgsmål, hvor denne virksomhed, som er ejet af samfundet, som primært har til opgave at servicere dette, henter sine varer fra?

Når den kan hente en vare inden for EU i samme kvalitet til halv pris, hvorfor skal sådan en samfundsejet virksomhed så arbejde på en måde, der er i den grad gør det dyrt for den gruppe, den skulle arbejde for at gavne?

Ved at ændre vort lands samhandelsgrundlag til et prismæssigt langt lavere niveau, så kunne vi uden at ændre på løn/pensioner/uddannelsesstøtte højne købekraften med 30 – 40% og derigennem skabe grundlag for en bedre velfærd.

Royal Arctic Line A/S:

De ovennævnte varer, som en samfundsejet virksomhed importerer til dyre priser, bliver fragtet af en anden samfundsejet virksomhed, Royal Arctic Line A/S – RAL.

RAL har monopol på fragt i Grønland og ud af Grønland. RAL har gennem mange år holdt befolkningen som gidsel og bundet dem op til Aalborg og lukket dem af for muligheden for at handle sammen med andre lande, som man kunne handle langt billigere med. Sådanne virksomheder har fravalgt grønlændernes interesser til fordel for en udvikling af Nordjylland og skabt indtægter der istedet for.

Ini A/S:

I midten af 90'erne stiftede man INI A/S, der skulle smidiggøre det offentlige drift af boliger. Siden er der ikke sket nogen nævneværdig udvikling inden for boligområdet, det private såvel som det offentligt ejede, og vigtigheden af de offentlige sociale boliger er fortsat på et meget højt stade.

Huslejerne er i perioden, og særligt i de seneste år, steget løbende, men også antallet af dårligst stillede i samfundet. Derfor er også udsmidning fra sådanne boliger steget, som

følge af, at lejerne ikke har råd til at bo sådanne steder. Dette viser med al tydelighed at der er stor økonomisk i samfundet og dette har avlet flere dårligt stillede.

Der blev ellers givet et politisk løfte om, at der ville blive bygget nye boliger, der ikke vil koste mere i leje i forhold til de nuværende gamle, slidte boliger, men skete dette?

Mener Naalakkersuisut, når man ser på samfundet som helhed, at der er blevet gjort noget for at bedre forholdene?

Greenland Contractors I/S :

Pituffik / Thule Airbase har været anvendt af den amerikanske hær gennem en hel del år og i nævnte periode, er der sket en masse - også ting, som vi først har fået kendskab til på et meget sent og endda for sent tidspunkt. Der er mange ting, der burde blive undersøgt nøje og rettet op. Deriblandt er serviceaftalen med USAirforce.

Greenland Contractors A/S har indtil idag været det selskab, der stod for serviceringen af basen, med Grønland som medejer med minoritets status. Selskabet har gennem årene tjent store penge, som falder mest til glæde for områder, der ligger uden for vore. Sagt på en anden måde, så har vort land igennem mange år kun labbet en lille del af fløden i sig og har derved mistet en masse potentiale for andet end penge, bl. a. muligheden for indsamling af viden og erfaringer.

Greenland Business/Visit Greenland A/S:

Det har aldrig været så vigtigt som nu at skabe nye aktiviteter og udvikle sådanne, ikke kun for pengenes skyld, men også fordi det er tvingende nødvendigt for vort land at skabe beskæftigelse og højne viden og erfaringer.

Og de ovennævnte virksomheder blev ellers startet op netop for at styrke de nævnte områder og disse modtager samlet op imod dkk 80 – 90 millioner for at skulle virkeliggøre nævnte intentioner.

Jeg har snart gennem flere år ventet på, at Naalakkersuisut ville spørge til, om investeringerne har levet op til intentionerne og forventningerne? De har jo givet det nuværende Visit Greenland som tidligere hed Greenland Tourisme gennem årene dkk 400 millioner formentlig fordi, de regnede med, at denne ville kunne løfte opgaven tilfredsstillende.

Hvad har de mange penge resulteret i for samfundet?

Nuuk Imeq A/S :

Nuuk Imeq A/S har i realiteten monopol på at forsyne vort land med læskedrikke.

Den næststørste og reneste vandkilde på jorden er Indlandsisen. Så denne kilde indeholder ellers et så godt som udtømmeligt potentiale på jorden, hvor vand bliver mere og mere en mangelvare.

Men derudover er der mulighed for at udvikle selvforsyning og skabe ny udvikling omkring handel, eksempelvis ølproduktion, hvilket dog bremses op af import af øl og gennem helt eller delvist samfundsejede virksomheder, som skaber begrænsninger. Men heldigvis er der til trods herfor nogle steder fremdrift af nye tiltag, som helt sandsynligt ville kunne udvikle sig, såfremt der ikke var skabt monopoler.

Royal Greenland A/S:

Den forskel, der er de forannævnte virksomheder og Royal Greenland A/S imellem er, at Royal Greenland har til opgave at gavne samfundet ved at sælge de produkter, vi skaber, til udlandet.

Efter at have sagt dette, vil jeg citere hvad jeg læste i en af de norske aviser for nyligt: Der læste jeg, at mindstepriserne til fiskerne, når de sælger deres rejefangst, er forskellige afhængigt af, om handlen foregår i Syd- eller Nordnorge. I den nordlige del er mindsteprisen pr. kg. på ddk 60,30, mens den i den nordlige del er på dkk 90,20.

Ovenpå dette – under valgkampen – var Formanden for Naalakkersuisut fremme flere gange med stenbiderrogns prisen på ddk 400,00 pr. kg.

Man kan også læse sig frem til, at hellefisk i Frankrig koster 28 – 35 euro pr. kg svarende til 210 – 250 kr.

Og gennem de seneste år ser man, at tendensen for fiskepriser ikke er faldende, men tværtimod stigende. Såfremt nogen er interesserede i at se udviklingen omkring fiskepriser, så kan man via internettet gå ind på hjemmesiderne: marcabarna.es eller rungis.fr eller rafiskelager.no.

Derudover viser oplysningerne på den norske “Knapk” – råfiskelaget’s hjemmeside, hvor dårlige betingelser og kår vore egne fiskere lever under, og hvor meget fiskerne i Norge og på Færøerne tjener på deres erhverv, hvorfor man kunne have lyst til at spørge til, hvorfor vi er så dårlige til at sælge vore fisk?

Vi har gennem en del år diskuteret de utilfredsstillende forhold, men som sædvanlig uden at skabe positive resultater for samfundet – uden at skabe større velfærd. Følgen deraf er, at vore fiskere, der lever i et til tider livsfarligt erhverv, må sælge deres fangst til dårlige priser, hvilket har medført, at fiskerfamilierne ikke har fået bedre velfærd for deres anstrengelser, hvor man ellers kan se at man i omverdenen holder gode priser for fisk.

Vore samfundsejede virksomheders prispolitik gør således stor skade på samfundsøkonomien. Hvor er ansvarligheden?

<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6889786/2-19062015-BP-EN.pdf/15b2ae50-1da6-48e1-be99-8593395eab92>

<https://data.oecd.org/price/price-level-indices.htm>